

WAT MOET ONS EKONOMIESE DOELWITTE ONDER DIE HUIDIGE OMSTANDIGHEDDE WEES?*

deur
Dr F.J.C. Cronjé
Voorsitter Nedbank

The joint effect of enormous external political pressure on South Africa and internal racial tension has been a lack of foreign capital in spite of excellent investment opportunities. Matters are aggravated by a deep recession in South Africa, with consequent increasing unemployment, and by a high inflation rate. The situation requires a new look at economic objectives and priorities. The obvious top priority is a rapid economic growth rate, firstly to create employment opportunities for the rapidly growing population, and secondly to promote the narrowing of the wage gap between different population groups. The required growth rate, however, is regarded by many as a potential stimulus to inflation. Several factors related to inflation are analysed, and it appears that government spending correlates more closely with inflation rates than does growth rate as such. A vital factor with considerable potential for increasing the growth rate and creating new opportunities is the improvement of agricultural productivity in the homelands — with the further benefit that it would not require large capital investment and would not be inflationary.

Die hoof kenmerke van huidige omstandighede soos ek dit sien is: Die geweldige politieke druk van buite op Suid-Afrika van die vernaamste westerse lande, gepaard met rass spanninge binnelands wat mekaar wedersyds in die hand werk. Die gevolg hiervan is dat oorsese kapitaal baie skugter is om na Suid-Afrika te vloei ten spyte van uitstekende beleggingsmoontlikhede. Om sake nog meer te bemoeilik is Suid-Afrika nog in 'n diep resessie-fase met stygende werkloosheid. Verder het ons nog 'n hoë inflasiekoers. Al liggpunt is die snelle verbetering wat ingetree het op ons lopende handelsbalans.

Hierdie omstandighede vereis dat daar opnuut na Suid-Afrika se ekonomiese doelwitte gekyk sal moet word en die vraag ontstaan dan onmiddellik: Wat moet bo aan die ekonomiese prioriteitslys verskyn? Die antwoord hierop is ongetwyfeld 'n vinnige ekonomiese groei koers. So 'n groei koers is nodig om twee basiese redes: Eerstens — om die vinnig groeiende bevolking te kan akkommodeer en, tweedens; om die verdeling van inkomste te verbeter.

Dit sal natuurlik nie al ons sosiale en politieke probleme oplos nie maar dit sal die oplossing daarvan moontlik maak en vergemaklik.

Die bevolkingsaanwaskoers is volgens enige standaard hoog. Die groei koers van 2.6% per jaar in die afgelope dekade is slegs 0.1% laer as dié van die hele Afrika. Hierdie hoë groei koers in Afrika gaan nog geweldige onstabieliteit veroorsaak want baie min van die ekonomieë van Afrika kan so 'n hoë koers akkommodeer. Daar word net nie genoeg werkgeleenthede verskaf nie en lewenstandaarde is besig om te daal. Hierdie faktor van onstabieliteit moet — en kan —

vermy word in Suid-Afrika. Die toevoeging van meer as 600 000 tot die bevolking elke jaar vereis dat 150 000 nuwe werkgeleenthede per jaar geskep moet word.

Die tweede rede waarom 'n vinnige ekonomiese groei koers noodsaaklik is het te doen met die verdeling van inkomste en die vernouing van die loongaping tussen blankes en nie-blankes. Dit is alleen moontlik as gemiddelde per capita inkomste vinnig styg om 'n weselike her-verdeling teweeg te bring. In 'n statiese gemeenskap is 'n her-verdeling van inkomste sonder geweldige sosiale en politieke spanninge, nie prakties moontlik nie.

Die vroe van weselike belang is nou, teen watter tempo die ekonomie moet groei om die nodige werkgeleentheid aan die nuwe toetreders tot die arbeidsmag te verskaf en of dit 'n bereikbare doelwit is, gesien in die lig van huidige omstandighede. In die jongste Ekonomiese Ontwikkelingsprogram (wat nie as sulks gepubliseer is nie), is hierdie reële groei koers op 5.5% per jaar gestel. Hierdie groei koers maak egter nie voorsiening vir die agterstand wat reeds bestaan nie. Ten opsigte van die nie-landbousektore word gedink aan 'n groei koers van 6.5% wat die bestaande werkloosheid binne 'n bestek van ongeveer vyf jaar na aanvaarbare vlakke sal verminder.

Die vraag ontstaan nou of die Suid-Afrikaanse ekonomie teen hierdie tempo kan groei sonder om weer vas te loop in 'n hoë inflasie koers en 'n tekort op die lopende rekening, veral as ons veronderstel dat vreemde kapitaal baie moeiliker bekombaar sal wees as in die onmiddellike verlede. Die beperkende

* Toespraak gelewer tydens 'n seminaar gereël deur die Johannesburgse Afrikaanse Sakekamer op 13 Oktober 1977 in Randburg

maatreëls van die afgelope twee jaar was juis ingestel om hierdie probleem die hoof te bied.

Dit sal help om hierdie vrae te beantwoord as ons die ekonomiese ontwikkeling van die na-oorlogse periode van 1946 tot 1976 analiseer. Oor hierdie tydperk was die groei van die reële bruto binnelandse produk 4.9% per jaar — dus aansienlik laer as die beoogde 6.5%.

Oor hierdie periode van dertig jaar vind mens nie noodwendig 'n konstante verband tussen groei en inflasie nie. Gedurende die sestigerjare was daar die toestand van relatief vinnige groei en lae inflasie. Vanaf 1972 was die groeikoers baie laer en die inflasiekoers baie hoër met die uitsondering van 1974 toe beide groeikoers en inflasie hoog was. Dit blyk dus dat die inflasiekoers bepaal word deur ander faktore as die groeikoers.

Wat die betalingsbalans posisie betref blyk dit ook nie dat hoë groeikoerse noodwendig tot betalingsprobleme lei nie. Dus, oor die periode 1955 tot 1973 het invoere in die periodes van hoë groei nie aanmerklik toegeneem nie. As die afwaartse periodes dus, dit wil sê, 1959 tot 1963 en 1970 tot 1973, buite rekening gelaat word, was die jaarlikse toenames van invoere slegs 6.55%. Gedurende die periode 1970 tot 1973 was dit egter hoër, naamlik 9.71% per jaar. In die swak groei jare van 1975 en 1976 het dit nog vinniger gestyg.

Dit blyk dus dat 'n bewerkstelligde hoër groeikoers nie noodwendig tot inflasiekoerse en betalingsprobleme sal lei wat dit dan weer onmoontlik maak om die groeikoers te handhaaf nie. 'n Mens moet dus tot die gevolgtrekking kom dat dit wel prakties moontlik behoort te wees om beleidsmaatreëls te implementeer waarvolgens 'n vinniger groeikoers gerealiseer kan word sonder om in die proses die gevreesde inflasie en betalingsbalansprobleme te veroorsaak.

Alhoewel daar nie 'n direkte verband bestaan tussen inflasie en groei in die ekonomie nie, is dit wel die geval tussen inflasie en owerheidsbesteding. Die korrelasie-koëffisiënt in hierdie geval was 0.76, bereken oor 'n periode van 15 jaar vanaf 1962 tot 1976. Die statistiese toetse het ook daarop gedui dat die funksionele verband betekenisvol is. Dit is veral die geval in tye van vinnige groei in owerheidsbesteding soos ondervind is vanaf 1973. 'n Verdere kenmerk is dat dit beklemtoon word wanneer die besteding deur middel van tekort-finansiering plaasvind, veral wanneer die tekorte deur middel van bankkrediet gefinansier word.

Die nuwe skool van Cambridge-ekonome reken ook dat 'n land se betalingsbalans-tekorte die direkte teenstuk is van die owerheidssektor se tekort. Die argument is dat die private sektor — persone en maatskappye, altyd 'n finansiële surplus het, terwyl die owerheidssektor altyd 'n tekort het. As dié nie gedek word deur die surplus van die private sektor nie, dan moet dit buitelandse geleen word. As buitelandse lenings dus moeilik bekombaar word, word dit des te

meer noodsaaklik om owerheidsuitgawes streng te beheer.

Dus om beide inflasie en betalingsbalans-probleme te oorkom moet die openbare sektor se besteding streng in toom gehou word. Die inflasie en betalingsbalans-probleme waarmee ons te kampe gehad het, het ongetwyfeld hulle oorsprong grotendeels in die vinnige styging van owerheidsbesteding tussen 1973 en 1976 gehad. In die twee laaste begrotings is stappe geneem om die stygende koers van owerheidsuitgawes te beperk. As Suid-Afrika vinniger wil groei in die toekoms sonder betalingsbalans- en inflasie-probleme, moet die beleid voortgesit word. Algemene verbruiksbesteding deur die owerheid as 'n persentasie van bruto binnelandse besteding het oor die afgelope 25 jaar gestyg van 9.2% in 1950 tot 12% in 1970 en 15.4% in 1976.

Deur owerheidsuitgawes streng te beheer in die toekoms, sal dit moontlik wees om vinniger te ontwikkel as in die onmiddellike verlede sonder die gevaar van inflasie en betalingsbalans-probleme. Maar, vinniger groei sal nie noodwendig vanself kom nie.

As ons kyk na die vernaamste motore van ons ekonomie dan is dit ongetwyfeld die mynbou en die fabriekswese. Die toekomstige ontwikkeling van ons mynbou sal grotendeels afhang van faktore buite ons beheer — naamlik die wêreldvraag vir ons ertse en minerale. As die groot nywerheidslande van die wêreld weer op 'n hoë groeipad kom soos in die twee dekades voor 1973, sal die Suid-Afrikaanse ekonomie 'n geweldige stimulus kry.

Want met die groot uitbreiding van die mynbou se infrastruktuur — soos byvoorbeeld die spoorweë na, en die hawens van Saldanhabaai en Richardsbaai — en die groot somme geld wat die mynhuise op eksplorاسie en die ontwikkeling van myne in die afgelope tyd bestee het, is Suid-Afrika in 'n baie gunstige posisie om 'n skielike vermeerderde aanvraag van ertse en minerale te bevredig. As so 'n herlewing kom in die groot nywerheidslande van die wêreld sal pryse ook baie gunstig verloop want daar het in die afgelope vier jaar baie min ontwikkeling in ander dele van die wêreld plaasgevind. Suid-Afrika se ruilvoet behoort te verbeter.

Maar die mynbou se wel en weë hang af van wat in die volgende dekades in die groot nywerheidslande van die wêreld gaan gebeur. Ons het meer direkte beheer oor die ontwikkeling van ons fabriekswese.

In die afgelope vyftien jaar het Suid-Afrika se nywerheidswese relatief vinnig ontwikkel en die arbeidsmag het byna verdubbel van 650 000 tot 1 260 000. Die ontwikkeling was grotendeels dié van invoervervanging van verbruikersgoedere, met internasionale vergelykbare matige beskerming. Dus het verbruikersgoedere-invoere in 1975 maar 16% van totale invoere uitgemaak.

Die geweldige styging in invoere in die afgelope vier

jaar het grootendeels half-fabrikate en kapitaal-goedere behels. Die invoerwaardes van kapitaal-goedere het byna verdubbel vanaf 1973 tot 1976, van R1.5-miljoen na R2.9-miljoen, terwyl half-fabrikate gestyg het van R0.8-miljoen tot R1.4-miljoen. Tesame het hierdie twee klasse van goedere byna drie-kwart van alle invoere bedra.

Dit is noodsaaklik dat Suid-Afrika meer selfvoorsienend word in hierdie klasse van goedere maar in 'n groei-ondersteunende sin van die woord. Net soos van die grootste nywerheidslande bepaalde sektore van hulle ekonomieë wat hulle wil sien groei — of nie kwyn nie — ondersteun deur maatreëls wat klaarblyklik nie bots met die Algemene Ooreenkoms insake Tariewe en Handel nie, so moet Suid-Afrika ook 'n mate van selektiewe beskerming aan sekere gekose nywerhede in die kapitaal en half-fabriekate sektore verleen.

Suid-Afrika, gesien die huidige buitelandse politieke en ekonomiese druk en gesien die vinnige bevolkingsaanwas, kan nie bekostig om die "oop" ekonomie te bly nie wat die groot nywerheidslande van ons verwag nie, maar dikwels nie self beoefen nie.

Voorstanders van vrye en onbelemmerde handel sal aanvoer dat beskerming inflasionêre kragte sal ontketen. Die ekonomiese geskiedenis wys dat dit nie in die geval van die vervanging van die invoere van verbruikersgoedere waar was nie. In die periode van vinnige ontwikkeling van ons nywerheid van 1960 tot 1972, was die inflasiekoers in Suid-Afrika nie hoër as dié in die vernaamste lande waarmee Suid-Afrika handel dryf nie. Selektiewe beskerming van kapitaal-goedere en half-fabrikate waar koste goed vergelyk met dié van die huidige voorsienende lande, sal ook nie die kostestruktuur van Suid-Afrika nadelig beïnvloed nie. Dit is ook te betwyfel of ons altyd die hoogs arbeidsbesparende kapitaalgoedere nodig het wat ons tans invoer, gesien die feit dat ons arbeids-eenheidskoste baie laer is as dié van lande soos Duitsland, Amerika en Japan.

Daar is nog die vraag of ons vinniger kan ontwikkel in die toekoms as in die verlede as ons aanneem dat vreemde kapitaal — altans in die onmiddellike toekoms — moeiliker bekombaar sal wees. Die probleem moet in sy regte perspektief gesien word. In die afgelope dekade het 15% van ons beleggingsfondse van oorsee gekom. Maar in vorige periodes van redelike vinnige groei was die persentasie baie kleiner. As regeringsbeleid daarin slaag om die nadelige saldo of tekort van die openbare sektor heelwat te verminder, sal daar soveel meer beleggingsfondse beskikbaar word vir die private sektor. Gesien die geweldige besteding op die infra-struktuur in die afgelope vyf jaar behoort dit moontlik te wees.

As gepaard met hierdie ontwikkeling, die neiging vir die nywerheid om meer kapitaal-intensief te word ook gekeer kan word en dit meer arbeidsintensief word, behoort Suid-Afrika 'n relatiewe hoë groeiakoers te

handhaaf sonder 'n groot invloed van oorsese kapitaal. Dit wil sê as hierdie twee struktuurveranderings plaasvind. As ons dan weer 'n redelike kapitaalinvloed kry kan die ekonomie net vinniger groei.

Sover het ek nog net die groeiakoers van die moderne gesofistikeerde markeconomieë ondersoek. Maar Suid-Afrika is 'n dualistiese ekonomie. Naas die markeconomie het ons die gedeeltelike selfvoorsienende ekonomieë van die tuislande. Die ekonomieë is nog grootliks gekonsentreer op die landbousektor waarin die produksie van voedsel 'n oorheersende rol speel. Tydens die 1970 sensus was daar 7-miljoen mense woonagtig in die tuislande of amper een-derde van die totale bevolking van Suid-Afrika.

Hoewel die tuislande (met inbegrip van die Transkei) net 13% van die oppervlakte van Suid-Afrika beslaan, is die gemiddelde reënval heelwat hoër as in Suid-Afrika as 'n geheel. Dus word deur deskundiges geskat dat die landboupotensiaal van die tuislande amper een-kwart van die totaal van Suid-Afrika is. Maar tans is die landbouproduksie maar 5,8% van die totaal van Suid-Afrika.

Dit is so laag omdat die eenheid akkerbou-opbrengste maar van een-sesde tot een-sewende dié van die blanke boere in Suid-Afrika is. Vee-opbrengste is nog laer.

Aangesien landbou verreweg die grootste nywerheid in die tuislande is, spreek dit vanself dat die vinnigste ekonomiese vordering in die gebiede gemaak kan word as die landbou-produktiwiteit verhoog kan word. As die produktiwiteit net helfte van dié van die blanke boere kan bereik sal hulle nasionale inkomste verdriedubbel. Dit sal op sy beurt die ekonomiese druk op hierdie mense om na die blanke stedelike gebiede te migreer, verminder.

Daar is natuurlik geweldige kulturele, sosiale en ekonomiese struikelblokke in die weg om so 'n verbetering in produktiwiteit te weeg te bring. Daar is natuurlik al baie gedoen om die produktiwiteit van die landbou in die gebiede te verbeter sonder veel sukses. Maar dit is so 'n dringende en noodsaaklike taak — nie net vir die tuislande nie, maar ook vir Suid-Afrika, dat die huidige pogings net sterker aangepak moet word. En die Republiek, met die hulp van die tuisland-regerings, moet dit aandurf anders is daar geen hoop vir die snelle ontwikkeling van die tuislande nie. Landbou is die basiese nywerheid wat eers ontwikkel moet word.

Om die verbouingsmetodes van die swart boere te verbeter sal 'n lang en moeisame proses wees. Dit sal baie geduld en veel meer tegniese en vakkundige advies vereis as wat tans beskikbaar is. Dit sal finansiële bystand vereis soos subsidies op misstowwe. Bo alles moet die tuislandleiers hulle mense motiveer — met die vakkundige en finansiële hulp van die Republiek. Dit is 'n spesiale taak wat aangepak sal moet word.

Die goeie gesindheid van die Republiek sal miskien bes bewys word as 'n begin gemaak word om die infrastruktuur vir die tuislande te ontwikkel. Die bou van paaie, besproeiingsprojekte en kommunikasiefasiliteite sal 'n groot aansporing wees. As dit op 'n arbeidsintensiewe basis geskied sal dit ook baie werkgeleenthede skep. Sonder 'n verbetering van die infrastruktuur van die tuislande kan daar nie 'n groot mate van desentralisasie plaasvind nie. En die basis van desentralisasie na die tuislande is 'n gesonde en produktiewe landbou. Behoorlike insette in 'n primi-

tiewe landbou kan verrassende resultate lewer. So het die beroemde ekonoom Colin Clark bereken dat in die Indiese landbou die gebruik van \$1 misstof 'n vermeerdering van \$3 se produksie tot gevolg het.

As die landbouproduksie van die tuislande aansienlik vermeerder kan word, sal dit geen nadelige gevolge op die inflasiekoers of die betalingsbalans hê nie — intendeel, 'n verhoging van landbouproduksie in Suid-Afrika verbeter gewoonlik beide die inflasiekoers en die betalingsbalans.